

FAZEKASNÉ SIN GYÖNGYI

Kissé szószátyár éves beszámoló egy általános iskola könyvtárosától

2005. június vége van. Nézem a 2004/2005-ös tanévre írt munkatervemet, a naptáramat és a statisztikai naplót. Mit terveztem és mit valósítottam meg, mi maradt el és milyen le nem írt események, tevékenységek voltak az elmúlt évben.

Mozgalmas év volt a „nyugalmas” iskolai könyvtárban. Nyugalmas hely mondják a kollégák, az ismerősök, ami igaz is, mert nincs stressz, csak önként vállalt felelősség, nincs pozícióharc, csak elvégzendő munka. A hiányos feltételek megváltoztatásának sikertelenségét és más bosszúságokat háttérbe szorítják a lelkes, érdeklődő vagy a megnyerni kívánt olvasó gyerekek.

Szeptemberben kiemelt feladat az osztálykönyvtári anyagok leválogatása. Minden alsós osztályteremben kis kihelyezett állomány csábítja a gyerekeket bűvárkodásra, olvasásra, kézikönyvek használatára és segíti a tanítókat a szemléletesebb oktatásra.

Az első és második osztályosoknál több példány *Ablak-zsiráf és Minden napra egy kérdés* mellett találós kérdéses könyvek, mesekönyvek találhatók meg az osztály könyvespolcán. A harmadik és negyedik osztályosok termeiben *Móra lexikon, Magyar értelmező kéziszótár, Magyar szólások és közmondások szótára mellett Usborne képes enciklopédiák, Bűvár zsebkönyvek, Magyar helyesírás szabályai, Szinonima szótár* mellett olyan olvasnivalók kapnak helyet, amelyek kapcsolódnak a tananyaghoz, amit a gyerekek és a tanító néni választanak. Persze ehhez a fenti könyvekből nagy példányszám kell (évekig tartott a beszerzés elsősorban a tartós tankönyv keret terhére). Tudom, hogy sok kolléga ad feladatot, önálló munkát ezekből a könyvekből. Amikor tanév végén a gyerekek segítségével visszaveszem a könyveket, akkor tapasztalom, hogy legtöbb könyvet ismerik, tudják a helyét a polcon vagy kinek a padjában van, mondják melyikben mit olvastak. Az osztálykönyvtárak jól érzékelhető előnyei mellett eltörpülnek azon hátrányok, hogy valamivel gyorsabb az elhasználódása ezeknek a könyveknek és minimális hiány is tapasztalható.

Szeptember a tankönyvezés és a tartós tankönyv ügy hónapja is. Én azon iskolai könyvtárosok közé tartozom, akit nem sújt a tankönyvfelelősi munka. Minden évben csak azon bosszankodom, hogy milyen ellentmondásos a tartóstanönyv rendelet és annak a mindennapi gyakorlatban való értelmezése és megvalósítása. Három évben az iskolai könyvtárnak a pedagógusokkal egyeztetve nagy példányszámban vettem tartós tankönyvnek szótárakat, gyermeklexikonokat, növény és állathatározókat, térképeket, kötelező és ajánlott irodalmat, nyelvkönyveket és természetesen az arra rászoruló tanulóknak teljes tankönyvcsomagot. Az idei tanévben a tankönyvtámogatás azon 25 %-át, ami könyvtári állományú tartós tankönyvre fordítható felemészti az ingyenes tankönyv biztosítása mindazoknak, akiket megillet. Persze, hogy a könyvtáros ne legyen feladat nélkül az összeg fedezetére könyvtári állományba kellett venni könyveket. Mivel későn vált egyértelművé a helyzet a könyvek már a gyerekeknél voltak járhattam utánuk és bélyegezhettem, készíthettem egy egyszerűsített nyilvántartást. Elsősorban a valóban tartós tankönyveket (nyelvkönyvek, atlaszok, példatárak) vettem könyvtári tulajdonba. A pecsét megjelenése a gyere-

keket és a szülőket is megzavarta: „Akkor ez most könyvtári?” „Mert, ha igen, akkor inkább kifizetem” „Vissza kell-e adni?” „Miért kell visszaadni?”

Az elkövetkező tanévben sem lesz egyszerűbb a helyzet. Egyre több a jogosult. Nem sikerült elérnem, hogy a tanulószobásoknak rendeljünk plusz példányokat lehetővé téve tanulónak a zavartalan tanulást. A jelenleg ott elhelyezett tankönyvek már nem használhatók, mert nem kerettantervesek.

Az évközben lakóhelyet és iskolát változtató tanulók száma is egyre több. Sajnos nekik sem tudok könyvtári tankönyvet adni.

A könyvtári állományban lévő tankönyvet vissza lehet hozatni és újra kiadni, de használják még év eleji ismétléskor. Legtöbb tankönyv munkatankönyv, tehát írnak bele és valahogy olyan állagúak a könyvek, hogy még kímélő használat mellett is rossz állapotba kerülnek.

Rendezetlen a pedagógusok által használt tankönyvekre szükséges összeg forrása. A tanári könyvek szerintem munkaeszközök, vagyis külön költségvetési keretet kellene biztosítani rá. Ezt az önkormányzat nem fogadja el. Könyvtári állományba és nyilvántartásba kell venni, mondják ők, de az iskola éves költségvetésében második éve nincs könyvtári beszerzésekre tervezett összeg.

Így aztán a tankönyvtámogatás könyvtári beszerzésre használható részéből fedezte az iskola a tanárok tankönyveit. Szerintem ez nem jog- és rendeltetkövető, hiszen az a tanulónak szánt összeg. Így még akkor sem fogadható el, ha figyelembe veszem, hogy a könyvek az értük folyó szükségesek.

Iskolai könyvtárosok rendezvényein és más közoktatási fórumokon is figyelem a tankönyvtámogatás felhasználásáról szóló vitákat, állásfoglalásokat és eljuttatom feljebbvalóimhoz (igazgató, gazdasági vezető, közvetve önkormányzat), de valahogy ők nem azt hozzák ki belőle, amit én, vagy más könyvtárosok.

Október és november hónapban elég sok könyvtári órát szoktam tartani. Én legjobban azokat az órákat szeretem, ahol a gyerekekkel, a már meglévő könyvtári ismereteikre támaszkodva valamilyen témakört feldolgozunk. Néhány példa: erdő állatai, madarak, kommunikáció az állatvilágban, Petőfi Sándor élete, Mátyás király könyvtára, törökök Magyarországon, népszokások. Az évek során sokféle feladatot állítottam össze az *Ablak zsiráf*, a Móra lexikon, a Magyar értelmező kéziszótár, és az Usborne kisenciklopédiák használatához is. Szinte minden könyvtárhasználati tankönyvet beszereztem, gyakran forgatom is őket, de egyik kizárólagos használata mellett sem tudtam elkötelezni magam.

Október és november hónapban évek óta 15-20 negyedik osztályos tanulóval közösen olvasok egy-egy a Móra Kiadónál megjelent könyvet, amivel a székesfehérvári *Hétvezér Általános Iskola* által meghirdetett úgynevezett műveltségi vetélkedőre készülünk. A verseny egyéni. Az első fordulóban egy feladatlapot töltenek ki a tanulók, a legjobb eredményt elért 25 tanuló a szóbeli fordulóban a regény valamelyik fejezetének tartalmát mondja el a zsűrinek és válaszol villámkérdésekre. A felkészülés során jó látni, hogy milyen más szempontokkal olvasnak ők és irigylem őket, mert elképesztő pontossággal és részletességgel tudják felidézni a könyv eseményeit. Készítünk egymásnak kérdéseket, eljátszunk egy-egy részt, rajzolnak, olvasónaplót vezetnek. Most *Tove Jansson Varázskalap a Múminvölgyben* volt a feladat. Én, amikor elkezdtem előolvasni ezt a világszerte ismert és kedvelt könyvet, igen csak fanyalogtam, aztán a gyerekek segítségével ráéreztem a humorára és a bölcsességére. Különösen Múmin mamával tudtam azonosulni.

Egyik évben *Bosnyák Viktória Tündérboszorkány* című regénye volt a kiválasztott könyv. Olvastuk hangosan és közben a kölcsönzők is bele-belehallgattak, és nagyon várták,

hogy mikor szabadulnak már fel a versenyre készülők példányai, hogy ők is elolvassák Jóhegyi Laci és osztálytársai kalandjait. Morc (Kedves) Aranka néni iskolai könyvtárosa, tündérboszorkányi alakja azóta is sokak kedvence nálam. Remélem én, pedig továbbra sem öszülök olyan ütemben, amennyire számos évem azt lehetővé tenné, mert az iskolai könyvtárba sok gyerek jár és sokat is olvas. Erre a könyvre jó néhányan voksoltak „A Nagy Könyv” iskolai és országos szavazása során. Bosnyák Viktória június 1-én az iskolai könyvtár vendége is lehetett a Megyei Gyermekkönyvtárral való együttműködésem eredményeként. Közel 100 gyerek és sok kollégám ismerhette meg személyesen a fiatal, jó humorú írónőt, akinek újabb regénye – *Klott Gatyá, ne fárassz!* – is keresetté, olvasottá vált a könyvtárban.

No igen, A Nagy Könyv és az ahhoz kapcsolódó feladatok és események sem szerepeltek az én szeptemberben elkészített munkatervemben. Pedig ezek tették emlékezetessé ezt a tanévet. Szívesen csináltam pedagógus kollégáimmal közösen a figyelemfelkeltő faliújságot és szerveztük a szavazást. Április elején a Gyermekkönyvnaphoz kapcsolódóan a felső tagozatos osztályok mindegyikében egy-egy magyar óra elején a tanulók leírták legkedvesebb magyar és külföldi regényüket. A szavazatokat néhány segítővel osztályonként összesítettük és azt a faliújságon megjelentettük. Több szavazatot kaptak a kötelező vagy ajánlott olvasmányok, de volt, ahol *Sachar: Bradley, az osztály réme* kapott 5 említést. Minden évfolyamot összesítve a legkedvesebb *A Pál utcai fiúk* és a *Harry Potter* lett.

Évente az iskolából 30-50 tanuló vesz részt a szegedi *Jonatán Könyvmolyképző* levelezőversenyében. A szervezést, kapcsolattartást a tanítók, a magyar szakosok végzik én pedig változó forrásokból beszerzem azokat a könyveket, amelyekhez a feladatok kapcsolódnak. Az idén az alsós kollégák szorgalmazták, hogy szervezzük meg a Könyvmoly-galaxis akadályversenyt április 13-án. Minden 2-4. osztályos osztály indított 5-8 fős csapatokat, elolvasták a megadott könyvet, készítettek a könyvről plakátot, mondókát vagy dalt. A nagy könnyebbség volt a készen kapott forgatókönyv. Öt helyszínen tíz játékos vagy pontos ismeretet, váró feladatot oldottak meg a csapatok. Az eredmény a jó hangulatú lelkes felkészülés után egy izgalmas, érdekes verseny, csokoládé és olvasónaplónak szánt füzet jutalmakkal, amelyre az iskolai alapítvány biztosította a pénzt. A versenyben szereplő kötetek pedig tovább forogtak a kölcsönzésben, mert a plakátok és a versikék felkeltették az érdeklődést. (Mellékelten elküldöm a gyerekek által írt mondókákat, akik nagyon örülnének, ha nyomtatásban láthatnák és talán színesítené a folyóiratot is.)

Már májusnál járok a naptáramban. Ekkor fogalmazódik meg, hogy a diák önkormányzati napot az olvasás (Big Read), A Nagy Könyv jegyében kellene megszervezni. Tudtam, hogy a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár által elnyert pályázati pénzből kaphatok a rendezvényekhez támogatást és az Önkormányzat papírgyűjtésből származó bevételéből is lehet majd költeni. A gyerekekkel, pedagógus kollégáimmal és más iskolai könyvtárosokkal beszélgetve egyre több ötlet gyűlt össze. Viszonylag kevés külsőssel, sok belső „munkatárssal” sokféle lehetőséget kínáltunk a gyerekeknek.

Az előkészületek során a pozitív visszajelzések és a lelkesedés lendülete segített át azon kétségeimen, hogy mi van ha az év utolsó tanítási napján a diákok nem könyvekről, olvasásról szeretnének beszélgetni, vetélkedni, előadást hallgatni. Fontosnak tartottam a választás lehetőségét és az önkéntességet. Néhány kolléga attól félt, hogy az érdektelenség rendetlenkedésekbe csap majd át. Nekem ugyan összességében az a benyomásom, hogy iskolámban legtöbb gyerek szeret olvasni, de azért a tanulói létszám 20-25%-a a tanév során egyszer sem kölcsönzött. Vannak, akik meg is fogalmazzák fenntartásaikat a könyvekkel szemben, főleg a kamaszok érzik ezt menő dolognak.

Aztán ezen a *Big Read* napon – angol tagozatos iskola vagyunk – nevelőtársaim és én is rá-rá csodálkoztunk jó néhány gyerekre és arra, hogy miket olvasnak, és milyen szívesen beszélnek róla. Erre az egyik alkalom és helyszín a könyvtár volt, ahol „**A mi nagy könyvünk**” címmel diákok és tanárok beszélgettek könyvélményeikről, ajánlottak és részleteket olvastak fel.

A vártnál is jobban lehetet a gyerekeket tevékeny részvételre aktivizálni. A **Gyűrűk Ura klubban** és az **Álomfogók klubban** (Böszörményi Gyula: Gergő és az álomfogók) totókkal, feladatokkal készültek. Hozták a könyveiket, videókat, hangzó CD-t, plakátokat valamint a Harry Potteres tárgyakat.

Harry Potter Klub három teremben is volt a különböző évfolyamoknak és több időpontban. Volt ahol a beszélgetés, az események, a szereplők felidézése mellett társasjátékoztak, pókot fűztek, varázsigeiket fejtettek meg. A tanulószobásokkal előzetesen készítettünk feliratozott színes papírokba csomagolt Bagoly Berti féle mindenízű cukrokat, aminek nagyon örültek.

Népszerű volt az **Énekelt irodalom** két helyszíne is. Az alsósok *Vuk dalát* és a *Dzsungel könyve* musical „Szavakat keresek” részletét tanulták meg Loretta kolleganóm segítségével és gitárkísérettel. A felső tagozatosok a *Légy jó mindhalálig* kedvelt dalát, „Az élet szép” címűt próbálták össze.

Dramajáték foglalkozás a kicsiknek „*A kis herceg*”-hez, míg a 6–7. osztályosoknak „A legyek ura”-hoz kapcsolódott.

A „**Most beleírhat**sz” címmel egyéni és két-három fős csapatoknak hirdettünk versenyt. Választhattak, hogy *Rejtő Jenő Piszkos Fred a kapitány*, *Fekete István Bogáncs* vagy *Fehér Klára Bezzeg az én időmben* egy magadott részletét folytatják a maguk fantáziája szerint, úgy, hogy ők nem tudták, legfeljebb sejtették, hogy miből származik az idézet. Érdekes, jó fogalmazások születtek és a legjobbak könyvjutalomban részesültek. Mintahogyan az „**Író kerestetik!**” legügyesebbjei is, akiknek egy képről kellett történetet írni. A két helyen más-más zsűri bíralt mégis mindenütt első lett egy könyvtárba sokat járó, csendes ötödikes kislány, aki ebben az évben jött az iskolánkba.

Amíg a rajzteremben az érdeklődő ügyes kezűek a tusrajz technikájával ismerkedtek és készítettek könyvplakátot és illusztrációt, addig a „**Hiradó**”-sok hadibázisa a számítástechnika terem volt és innen járták a nap rendezvényeinek helyszíneit, hogy írásban és képekben elkészítsék a nap krónikáját. Munkáikból majd a következő tanév elején állítjuk össze azt a lapot, amiben terveink szerint benne lesznek a legjobb munkák, rajzok, a versek egyes feladatai, az elért helyezések, könyvajánlások.

A kisebbeknek két tanítónő készített „**Könyves titkok**” címmel játékos feladatokat. Egyikük a nyelvi fejtörők kedvelője, és közmondásokhoz, szinonimákhoz, összetett szavakhoz kapcsolódtak a kérdések, másikuk pedig Fekete István regényeihez csoportosította a feladatokat.

Kedvelt volt a „**Micimackó barátai**” helyszín is, ahol részleteket hallgattak és játszottak el Milne meseregényéből, énekeltek, rajzoltak és mézes kenyeret ettek.

A meghirdetett **Könyves akadályversenyre** a 11 felsős osztályból 18 csapat jelentkezett. A négy fős csapatoknak öt állomáson kellett olyan próbáknak eleget tenni, amik a TOP 100-as könyvlista azon könyveihez kapcsolódtak, amelyek általuk is olvasott, ismert kellett, hogy legyen. Idézet felismerés, igaz-hamis, apróhirdetések mellett Robinson szigetén számolni, átváltani kellett távolságméréshez és tutajépitéshez.

Reggel 8 órától délig fáradhatatlanul fogadta a csoportokat Bencze András kórű öltözetben (sodronying, páncélsisak), régi és hiteles másolatú fegyverekkel. Ő az I. András

Lovagrend tagja, lovagja. A **rendhagyó történelemóra** apropója Gárdonyi Egri csillagok regénye és a török uralom. A gyerekek foghattak lándzsát, egy és két kezes kardot, ízhattak és többször elsütötték a kicsinyített méretű mozsár- és hírlélő ágyukat.

Erre a napra is tervezhettem írólvasó találkozókat, sőt kérés is megfogalmazódott. Hívjuk meg *Sohonyai Editet*, aki Székesfehérváron él és kamaszokról szóló regényeit szeretik.

Míg a *Macskaköröm* című regényében középiskolás éveinek eseményeit, az öt foglalkoztató érzéseket gondolatokat fogalmazta meg, addig az újabb könyvekben napjaink kiskamaszainak élethelyzeteire, viselkedési szokásaira ismerhetünk rá. Regényeivel és a vele való beszélgetéssel is segíti a tiniket saját maguk megismerésében, elfogadásában.

Az olvasás jegyében szervezett diák önkormányzati napot az egyik nyolcadikos diák zenekarának rövid koncertje és a tanár diák kosárlabda mérkőzés zárta le.

Remélem, hogy a fentiekből érződik és kiderül, hogy abban az iskolában, ahol én dolgozom nem csak a könyvtáros szívügye az olvasás és a könyvek szeretete, hanem a kollégáké is, akik nagyon kreatívan és aktívan részt vettek a nap eseményeinek megvalósításában. Nekem elsősorban az összefogás, az előkészítés, a szervezés és néhány helyszíni feladatnak összeállítása volt a feladatom.

Vörösmarty Mihály szavaival mondhatom: „Ez jó multság, férfimunka volt.” Ez az egynapos projekt nem előzmények nélküli és lesz folytatása. Évek óta látom, hogy mennyi múlik a jó tanító néni, aki könyvet ajánl és ajánlat, aki felolvas, aki szorgalmi feladatokat ad. Sok tantárgyból kapnak gyűjtőmunkára ösztönző feladatokat a diákok.

Elhatározottam, hogy ösztöl a diákönkormányzat támogatásával alsósoknak és felsősöknek is olvasókört indítunk.

Még egy dologban vagyok nagyon szerencsés helyzetben, ami igazán egyedülálló lehet az országban. Nekem az iskolai könyvtári munkában évek óta társam, segítöm egy nyugdíjas tanítónő – IBOLYA NÉNI – , Lazarevics Józsefné. Felsorolni, elmondani nehezen tudom, hogy mi mindent köszönhetek neki én, a kollégáim és a gyerekek is. Derűs, nyitott, szívélyes személyiséggel minden gyereket megnyer arra, amire szeretné. Délutánonként ott van a könyvtárban, segít, illetve, ha más munkám is van, akkor helyettesít a kölcsönzésben. Nehezen viseli el, hogy egy-egy könyv a használat során megrongálódik, közel 200 kötetet javított már meg aprólékos munkával. Könyveket ajánl, olvastatja a kisebbeket, rengeteget dicsér. Fáradhatatlan és jó szemű az olyan keresésekben, mint anyák napjára való versek virágokról, álomról; mesék versek választása versenyekre. Azzal, hogy a mindennapi munkákban ennyire aktívan kiveszi a részét, lehetővé teszi nekem és az iskolának, hogy több időt tudok szánni az iskolát érintő pályázatok figyelésére és megírására, a kollégák munkájához és tanulásához szükséges irodalomkutatásokra.

Ibolya néni sem a könyvtári munkáért és azért sem kap semmiféle anyagi juttatást, hogy 8-10 hátrányos helyzetű, bukás határán álló tanulót korrepetál rendszeresen és mérhetően eredményesen. Nincs rá anyagi keret. Marad a köszönő szó, a hálás tekintet, az örömhír a sikeres feleletről, vagy dolgozatról.

Nem írtam a könyvtári állomány elhelyezéséről és összetételéről, a forgalmi adatokról és még nem említettem, hogy az iskolai könyvtárban jelenleg három számítógépet (nem a legújabb típus egyik sem) használhatnak a gyerekek és van egy könyvtárosi/tanári gép is. Második éve van így és mostanra kialakultak és többé-kevésbé elfogadottá váltak a szabályozott használati szokások. Sok dolgot tanultam a gyerekektől és én azt igyekszem nekik megmutatni, hogyan tudják ismereteik bővítésére használni a számítógépet és az Internetet.

Az Internettel való ismerkedés és használat mellett, legnépszerűbb két program: Varázslatos történelmi nyomozás, Legyen Ön is milliomos. Ez utóbbinál a kérdések megválaszolásához szorgalmazom, hogy használják a lexikonokat, szótárakat.

Ebben az évben is készítettem fel tanítványt a Bod Péter Könyvtárhasználati Versenyre és nagyon helyes csapat állt össze az Iskolai Könyvtárak világnapján rendezett városi vetélkedőre. Ők – Balogh Bianka, Pete Kinga, Rebényi Anna, Farkas Balázs – készítették el az iskolai könyvtár plakátját és írtak egy verset a könyvtárról:

Olyan jó
Lehetőség
Valamennyi
TANuló,
Srác
Állandó
Segítésére,

Hogy
Elsajátítsa,
Lelkesen
GYakorolja
E tudástár
használatát

Minden tanévben márciusban a harmadik és negyedik osztályosokat könyvtári órákon megismertetem iskolánk névadójának – II. Rákóczi Ferenc – életével és a kuruc korról, majd a Rákóczi Napokon 5 fős csapatoknak rendezek vetélkedőt.

Májusban az ötödikesek a görög mitológiával ismerkednek, ami szintén vetélkedővel zárul. A Görög Mitológiai versenyt 8 évvel ezelőtt szervezte meg legelőször egy tanuló – Hargitai Nóra- osztálytársaival és magyartanárával. Az akkor és azóta első helyezést elért csapat azt a lehetőséget is megkapja, hogy a következő évben ő legyen a szervező, a feladatok összeállítója. Ehhez nyújtunk segítséget a magyar, a történelem és a testnevelés szakos kollégákkal. Az elmúlt két évben már a tornateremben zajlik a verseny, mert vannak „olimpiai” versenyszámok is (kocsi hajtás, fegyveres futás, helyből távolugrás stb.). A versenyző csapatok 3-3 főből állnak és minden évben készülnek dramatikus jelenettel is, amelyek évről évre ötletesebbek, mind szövegükben, mind jelmezükben.

Mindkét vetélkedőnél van előzetes ajánlott irodalom is, mert az olvasást, az olvastatást tartom a legfontosabb könyvtárosi feladatomnak.

Ennyi és még valamivel több fért bele e tanévi munkámba. Sok minden nem valósult meg. Évről évre halasztom az állomány és a kölcsönzés számítógépes nyilvántartásának megvalósítását, aminek hol objektív, hol szubjektív okai voltak, vannak.